

СТРУКТУРА ІНВЕСТИЦІЙ У ПРОЕКТИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

¹Національний університет «Львівська політехніка»

Анотація: Проведено кількісну оцінку структури інвестицій у проекти ДПП в Україні за даними Світового банку протягом 1992 – 2020 років. Встановлено, що пріоритетними за обсягом інвестицій секторами застосування державно-приватного партнерства в Україні є електроенергетика та телекомунікації. Проведено кількісну оцінку реалізації проектів ДПП в Україні за даними Міністерства економічного розвитку та торгівлі. Встановлено, що сектори очищення та розподілення води, а також виробництва, транспортування і постачання тепла є лідируючими за кількістю договорів ДПП в Україні. В результаті проведеного порівняльного аналізу встановлено значні відмінності у секторальній структурі ДПП України та ЄС. Зроблено висновок про малу привабливість для приватного інвестора в Україні суспільно значимих проектів, пріоритетних у країнах ЄС, що зумовлено законодавчою неврегульованістю в Україні проблеми виплати приватним інвесторам компенсацій у випадку невиконання державою своїх зобов'язань за укладеними договорами ДПП та відшкодування різниці у тарифах.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, структура інвестицій, секторальна структура ДПП, інвестиції в проекти ДПП

INVESTMENTS STRUCTURE IN PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP PROJECTS IN UKRAINE

Abstract: A quantitative assessment of investment structure of the PPP projects implementation in Ukraine was realized according to the World Bank during 1992-2020 period. It has been established that the priority sectors of public-private partnership application in Ukraine in terms of the volume of investments are the electricity and telecommunications. A quantitative assessment of the implementation of PPP projects in Ukraine was carried out according to the Ministry of Economic Development and Trade. It has been established that the sectors of water purification and distribution, as well as production, transportation and supply of heat are leading in terms of the number of PPP contracts in Ukraine. As a result of the comparative analysis, significant differences were found in the sectoral structure of PPP in Ukraine and the EU. It is concluded that socially significant projects, which are priority in the EU countries, are not very attractive for a private investor in Ukraine, which is due to the legislative lack of regulation in Ukraine of the problem of compensations payment to private investors in case of failure by the state to fulfill its obligations under the concluded PPP agreements and compensation for the difference in tariffs.

Key words: public-private partnership, investment structure, PPP sectoral structure, investments into PPP projects

Різні підходи до розуміння державно-приватного партнерства (далі – ДПП) українським законодавством та міжнародними організаціями, що ведуть статистику ДПП, не дають неможливості порівняння даних про масштаби реалізації ДПП в Україні та європейських країнах на основі вітчизняної статистики. За даними Світового банку з часу отримання Україною незалежності реалізовано 82 проекти ДПП [1], тоді коли за даними Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (МЕРТ) – 186 проектів [2]. Також МЕРТ надає публічну інформацію лише про кількість договорів ДПП, при цьому дані щодо вартості проектів відсутні.

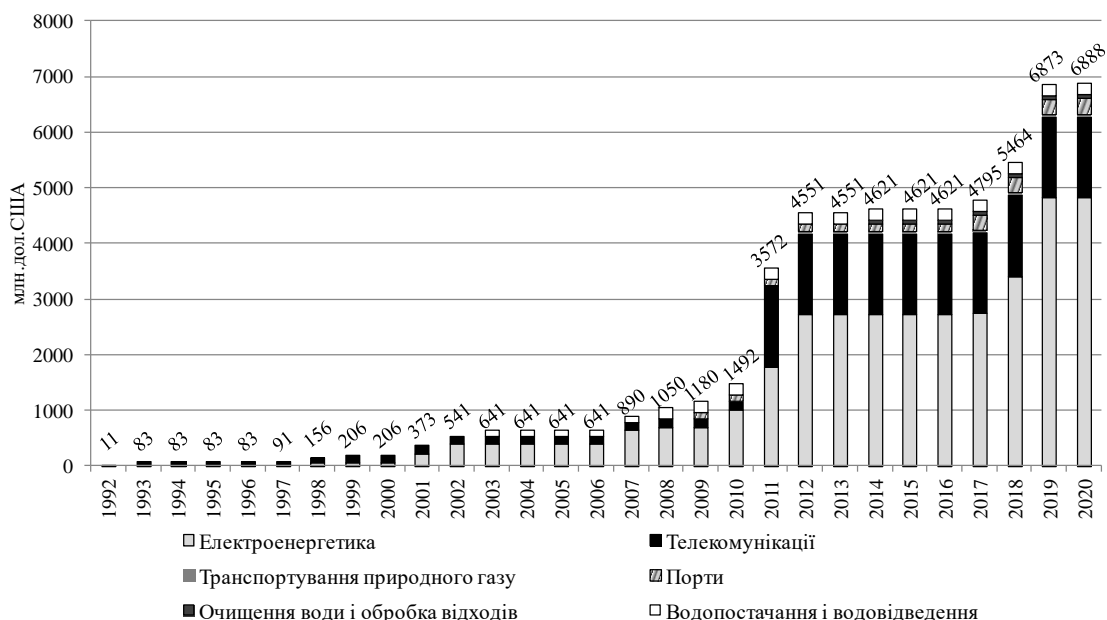
Законодавство України визначає ряд сфер реалізації ДПП в Україні [3, ч. 2 ст. 4], зокрема, пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування, крім таких, що здійснюються на умовах угод про розподіл продукції. Комісія ООН з міжнародного торгового права UNCITRAL не відносить до ДПП проекти щодо розвідування природних копалин, зокрема, роботи з видобутку корисних копалин, розвідування нафти та газу, навіть якщо вони ведуться відповідно до концесії, наданої державою, оскільки роботи з видобування корисних копалин та розвідування нафти і газу не передбачають надання публічних послуг населенню.

За методологією Світового банку (Private Participation in Infrastructure Database Expanded methodology) до складу проектів ДПП включаються проекти, де участь приватного партнера у його

реалізації становить не менше 25%. При цьому розглядаються договори управління, оренди, концесії, та продажу активів щодо державних інфраструктурних проектів (5 % акцій належать приватним власникам), в яких приватні сторони беруть на себе операційні ризики. В українському ж законодавстві об'єкти ДПП не можуть бути приватизовані протягом усього строку дії угоди і об'єктами ДПП не можуть бути об'єкти, щодо яких прийнято рішення про приватизацію [4, с. 328]. Законодавство України не встановлює мінімальну частку участі приватного партнера у проекті. У зв'язку з цим навіть мінімальна частка приватного фінансування у спільному проекті дозволяє відносити його до категорії ДПП. Частка приватних інвестицій в Україні під час реалізації переважної більшості проектів ДПП складає до 10 %. Тому значну кількість реалізованих в Україні проектів, лише за назвою можна віднести до ДПП, оскільки фактично всі вони сформовані за ідеологією державних закупівель і не передбачають значних інвестиційних вкладень.

За даними Світового банку в Україні, загальні обсяги інвестицій в інфраструктурні проекти на основі використання форм ДПП протягом 1992–2020 років становили 6,893 млрд.дол. США і 70%, із них припадає на електроенергетику [1].

За статистикою МЕРТ, найбільша кількість договорів ДПП в Україні припадає на оброблення відходів, збір, очищення та розподілення води, а також на виробництво, транспортування і постачання тепла, а за даними Світового банку (рис.1) на електроенергетику та телекомунікаційний сектор.

Побудовано за авторами даними джерела: [1]

Рис.1 Структурна динаміка інвестицій у проекти державно-приватного партнерства в Україні за 1992 – 2020 рр. у розрізі секторів економіки за даними Світового банку (млн.дол.США)

За даними Світового банку ДПП в Україні розпочалося в 1992 році з проектів в галузі телекомунікацій, з 1998 року розпочалася реалізація проектів ДПП в галузі електроенергетики, з 2003 року в секторі водопостачання та водовідведення, з 2009 року – проекти ДПП, що стосуються портів, з 2012 – транспортування природного газу, з 2014 – очищення води. Інвестиції в телекомунікаційні проекти ДПП були переважними (68%) до 2000 року, а з 2001 року пріоритетним сектором інвестування в проекти ДПП стала електроенергетика. Більшість інвестицій в проекти ДПП в Україні вкладені у два сектори – електроенергетику – 70% всіх інвестицій у ДПП в Україні та телекомунікації – 21%. Питома вага кожного з інших чотирьох секторів економіки є незначною (від 1% до 4%).

Найбільшими проектами, реалізованими в Україні протягом аналізованого періоду Світовий банк вважає Укртелеком (19,2% від загальної суми інвестицій у проекти ДПП), Ботівську вітряну електростанцію (6,6%), Проект «Сиваш» ТОВ «Сивашенергопром» (6,2%), Фотоелектричну сонячну електростанцію СЕС «Перове» (6%), Запорізьку вітрову електростанцію «Запорізька ВЕС» (5,5%), Нікопольську сонячну електростанцію (4,1%), ПАТ Дніпроенерго (3,6%), ПАТ «ДТЕК Західенерго» (3,4%), фотоелектричну сонячну електростанцію «Охотникове» (2,9%), Дунайську сонячну

електростанцію (2,4%). Переважна більшість проектів державно-приватного партнерства в Україні була реалізована за участю вітчизняних інвесторів, а найбільш привабливим об'єктом інвестування виявилися електроенергетика та телекомунікації.

Секторальна структура ДПП в Україні та країнах Європи істотно відрізняється; не можна стверджувати, що Україна слідує європейському шляху розвитку ДПП [5, с.23]. Проекти ДПП в Україні не використовуються для реконструкції та будівництва автомобільних доріг, немає жодного діючого концесійного договору щодо побудови автомобільних шляхів. Також в Україні не зафіксовано випадків успішного залучення приватних інвестицій на засадах ДПП до реалізації стратегічно важливих соціально-гуманітарних проектів (у т.ч. у сфері освіти, охорони здоров'я, розвитку та підтримки культурно-історичної спадщини тощо), що пояснюється недостатньою привабливістю для приватних інвесторів значної частини об'єктів, на яких передбачається реалізація проектів ДПП. Зокрема, об'єкти ЖКГ мають великий фізичний знос обладнання, потребують значних фінансових ресурсів, при цьому терміни отримання прибутку від їх експлуатації є невизначеними. В розвинених країнах у договорах ДПП передбачають умови виплати приватним власникам компенсацій у випадку невиконання державою своїх зобов'язань за укладеними договорами та відшкодування різниці у тарифах тощо. В Україні цьому перешкоджає проблема неможливості передбачення у бюджеті прямих і умовних зобов'язань, в результаті чого більшість договорів ДПП укладається у формі концесій, вплив ДПП на бюджетні ресурси державного партнера в Україні не оцінюється, а приватний партнер не має гарантії відшкодування інвестицій [5, с. 22].

В Україні, що потребує значних інвестиційних ресурсів для структурної перебудови національної економіки, ДПП могло б стати ефективним фінансовим механізмом прискорення інфраструктурного розвитку. Значні відмінності у секторальній структурі ДПП в Україні та країнах Європи свідчать про малу привабливість для приватного інвестора в Україні суспільно значимих проектів, що в країнах ЄС мають пріоритет. Вітчизняна практика ДПП в малій мірі сприяє основним цілям ДПП – подолання інфраструктурного дефіциту, зокрема в частині автошляхів, магістральних мостів, транспортних розв'язок, морських та річкових портів, судноплавних каналів, гідротехнічних споруд загального користування; розвитку та підвищення якості публічних послуг, зокрема, пасажироперевезень, будівництва і утримання шкіл, ВНЗ, лікарень, поліклінік, стадіонів, театрів, бібліотек, парків; розвантаження бюджетів всіх рівнів. Непривабливість суспільно-значимих проектів для приватного інвестора в Україні зумовлена законодавчою неврегульованістю проблеми виплати приватним інвесторам компенсацій у випадку невиконання державою своїх зобов'язань за укладеними договорами ДПП та відшкодування різниці у тарифах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Infrastructure Finance, PPPs & Guarantees. World Bank Group: веб-сайт URL: <http://ppi.worldbank.org/snapshots/country/ukraine> (дата звернення: 28.01.2021)
2. Стан здійснення ДПП в Україні. Міністерство економічного розвитку та торгівлі України: веб-сайт URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 29.01.2021)
3. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 року № 2404-VI / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 28.01.2021)
4. Ярошевич Н.Б., Кондрат І.Ю., Якимів А.І. Державне управління інвестиційною діяльністю: Навчальний посібник Львів: Новий Світ –2000, 2020. 429с.
5. Сучасні реалії фінансово-економічного розвитку регіонів, галузей, підприємств, бізнесу: монографія / Ярошевич Н.Б. та ін.; за ред. Л.М. Савчук, Л.М. Бандоріної. Дніпро: Пороги, 2020. 504 с.

Ярошевич Наталія Богуславівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка», Львів, e-mail: natalya.yaroshevych@gmail.com

Кондрат Ірина Юрівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка», Львів, e-mail: kondrat.iryna@gmail.com

Yaroshevych Natalya B., PhD, docent, Associate Professor of the Department of Finans of Lviv Polytechnic National University, Lviv, e-mail: natalya.yaroshevych@gmail.com

Kondrat Iryna Y. PhD, docent, Associate Professor of the Department of Finans of Lviv Polytechnic National University, Lviv, e-mail: kondrat.iryna@gmail.com